

Remiss avseende slutbetänkandet från Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, SOU 2018:11 Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar

(Dnr U2018/01831/UF)

Inledning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF:s) yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen, samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (nedan kallad Samordnaren) har tidigare föreslagit inrättandet av en funktion med syfte att stärka lokala förutsättningar för ett samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (nedan kallad Funktionen, se Komm2017/01392).

Regeringen gav i mars 2018 i uppdrag till MUCF att inrätta Funktionen (U2018/00951/UF).

Yttrandet nedan utgår från det uppdrag som myndigheten har att inrätta och driva Funktionen, utöver från regeringens mål för ungdomspolitik och för politiken för det civila samhället.

Avgränsningar

I enlighet med remissdirektiven lämnar MUCF yttrande över förslagen 9.1, 10.2 och 11.3. Utöver det har MUCF även valt att yttra sig över förslagen 9.2, 10.4, 11.1, 11.2, 11.4, 11.5 och 11.6, varav de sista två direkt berör MUCF. Myndigheten avstår att yttra sig över övriga delar av betänkandet.

Yttranden

Förslag 9.1 Utredning om ekonomisk ersättning till unga inom det kommunala aktivitetsansvaret

Samordnaren föreslår att en utredning ska tillsättas för att utreda kommunernas juridiska förutsättningar att erbjuda ekonomisk ersättning till unga som omfattas av aktivitetsansvaret. Utredningen ska kartlägga nuvarande reglering och kommunal praxis, samt vid behov lämna förslag som möjliggör för kommunerna att lämna ekonomisk ersättning till unga som omfattas av detta ansvar.

I skälen till Samordnarens förslag framgår att ett centralt motiv till förslaget är den bristande likvärdighet som Samordnaren konstaterar.

MUCF ställer sig positiv till förslaget men ser behov av

- att utredningens direktiv vidgas till att fokusera på likvärdighet generellt snarare än enbart på förutsättningar till ekonomisk ersättning, samt
- att utredningen kartlägger inte bara kommuners juridiska förutsättningar utan också lämnar förslag till utökade kommunala skyldigheter.

MUCF har tidigare och även i arbetet med att förbereda Funktionen, se ovan, konstaterat att likvärdigheten brister både mellan unga i utbildning och unga i det kommunala aktivitetsansvaret och mellan unga i olika kommuner.

Exempel på bristande likvärdighet mellan unga i utbildning och unga i det kommunala aktivitetsansvaret är till exempel när unga i aktivitetsansvaret inte ges tillgång till elevhälsan eller när kommunala satsningar som fri kollektivtrafik över sommaren riktar sig enbart till skolungdomar.

Vad gäller bristande likvärdighet mellan kommuner bedömer MUCF att det inte är tillräckligt att utredningen ser över förutsättningar att lämna ersättning. Även kommuners skyldighet att lämna ersättning och på andra sätt främja likvärdighet mellan unga i utbildning och unga i aktivitetsansvaret bör ses över.

Mot bakgrund av det förespråkar MUCF ovan nämnda justeringar av Samordnarens förslag.

9.2 En normerande standard för kostnader för det kommunala aktivitetsansvaret

Samordnaren föreslår att en normerande standard bör utarbetas av Statens Skolverk, eller annan lämplig aktör, för vilka kommunala resurser som bör avsättas kopplade till insatser för unga som omfattas av aktivitetsansvaret.

MUCF ställer sig positiv till förslaget.

MUCF delar Samordnarens bedömning att ett flertal kommuner inte satsar tillräckligt på det kommunala aktivitetsansvaret, en bedömning som förstärks t.ex. av Skolinspektionens rapport ”Att motivera ungdomar tillbaka till utbildning” (2018).

MUCF anser det vara rimligt att kommuner åläggs att avsätta minst samma resurser per individ för unga i det kommunala aktivitetsansvaret som kommunerna idag avsätter per individ för unga i gymnasieskolan.

10.2 Avslutande vägledningssamtal för elever som avslutar gymnasiet i förtid eller utan examen

Samordnaren föreslår att det ska införas en skyldighet för rektorer för gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan att se till att elever som riskerar att avsluta sin utbildning utan att fullfölja den, samt elever som riskerar att slutföra sin utbildning på ett nationellt gymnasieprogram utan att erhålla en gymnasieexamen, erbjuds ett avslutande vägledningssamtal. Vägledningssamtalet ska erbjudas innan eleven formellt anses ha avslutat utbildningen. Om ett vägledningssamtal inte kan hållas ska samma information lämnas till eleven skriftligen.

MUCF ställer sig positiv till förslaget men vill lägga till att informationen alltid bör lämnas skriftligt, även när ett vägledningssamtal hålls. Skriftlig information även när ett samtal hålls ger skolorna ökade incitament att ta vägledningen på allvar och underlättar för eleven att komma ihåg informationen efter samtalet.

10.4 Nationell etableringssamordnare för unga med funktionsnedsättning.

Samordnaren föreslår att en nationell samordnare ska inrättas med uppdrag att verka för och driva på arbetet för att stärka etableringen för unga med funktionsnedsättning.

MUCF ställer sig positiv till förslaget.

Samordnaren bedömer att den Funktion som MUCF för närvarande utvecklar, se ovan, inte kan eller bör axla uppdraget att också stärka etableringen för unga med funktionsnedsättning. Det senare uppdraget kräver, skriver Samordnaren, större möjligheter till specialisering och ett annat mandat för att ha kapacitet att på ett ändamålsenligt sätt driva på utvecklingen.

MUCF delar den bedömningen. Myndigheten ser behov av ett specialiserat stöd kring etableringen för unga med funktionsnedsättning, utöver de insatser som MUCF kommer göra framöver inom ramen för Funktionen. MUCF delar också bedömningen att det specialiserade stödet bör samråda med MUCF:s Funktion.

11.1 Utredning om samordnad barn- och ungdomshälsovård

Samordnaren föreslår att utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01) ska ges ett tilläggsuppdrag att utreda och lämna förslag till hur en sammanhängande barn- och ungdomshälsovård ska säkerställas med särskilt fokus på de barn och unga som är i behov av insatser från flera vårdgivare/huvudmän.

I Samordnarens bedömning pekas särskilt den psykiska ohälsan ut som en utmaning.

MUCF ställer sig positiv till förslaget men ser behov av att tilläggsuppdraget både vidgas och förtydligas. Tilläggsuppdraget bör

- vidgas till att utredningen även ska utreda och lämna förslag på hur det preventiva arbetet kring psykisk ohälsa kan stärkas och samordnas på ett ändamålsenligt sätt
- vidgas till att utredningen även ska utreda och lämna förslag på hur åldersgränser inom psykiatrin kan justeras för att bättre möta behoven hos unga med psykisk ohälsa
- tydligt ange att det utökade uppdraget gäller alla barn och unga med psykisk ohälsa, inte endast barn och unga med behov av insatser från flera vårdgivare/huvudmän.

MUCF delar Samordnarens bedömning att ungas hälsa och särskilt psykiska hälsa behöver prioriteras i högre grad än vad som görs idag. Däremot saknar MUCF det preventiva perspektivet i Samordnarens förslag. Ska den kraftiga ökning i psykisk ohälsa som bland annat Socialstyrelsen konstaterat kunna vändas behöver det preventiva arbetet tas på större allvar än vad som görs idag. Utredningen bör därför ges i uppdrag även att utreda och lämna förslag till hur det preventiva arbetet kan stärkas och samordnas på ett ändamålsenligt sätt.

MUCF anser även att tilläggsuppdraget bör vidgas till att utredningen ska utreda och lämna förslag på hur unga med insatser inom Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) kan behålla sina vårdkontakter även efter det att de fyller 18. Det är MUCF:s erfarenhet genom utredningar och samtal med berörda aktörer att övergången från BUP till vuxenpsykiatri ofta är problematisk och att unga drabbas genom att välfungerande vårdkontakter bryts.

Utöver det anser MUCF att tilläggsuppdraget behöver förtydligas så att det inte kan tolkas som att det gäller endast barn och unga med behov av insatser från flera vårdgivare/huvudmän. MUCF delar Samordnarens bedömning att barn och unga med behov av insatser från flera håll är särskilt utsatta och att deras behov behöver uppmärksammas särskilt, men vill inskräpa att den psykiska ohälsan ökar överlag och att även den bredare ökningen behöver bemötas med krafttag.

MUCF:s erfarenhet, inte minst från myndighetens tidigare insatser kring unga som varken arbetar samt från arbetet med att förbereda Funktionen, är att psykiatri ofta upplevs som svårtillgänglig. Den upplevelsen delas av unga själva och av de som i sin tjänsteutövning träffar unga med psykisk ohälsa, till exempel inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret eller inom kommunala satsningar kring unga som varken arbetar eller studerar.

MUCF vill också lägga till att det inte räcker med ökad samordning för att främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa hos unga. Utöver bättre samordning behövs kraftigt utökade resurser till psykiatri och andra verksamheter som arbetar med frågorna.

11.2 En lokal försöksverksamhet för samordnat stöd

Samordnaren föreslår att fyra myndigheter ges i uppdrag att koordinera en lokal försöksverksamhet för att testa ett mer samordnat stöd till barn och unga, till exempel i två län.

MUCF avstår att yttra sig över förslaget men vill ta tillfället i akt att stödja *idén* med lokala försöksverksamheter. Att prova reformer i delar av landet ligger inte i linje med den svenska förvaltningstraditionen men MUCF bedömer att sådana försöksverksamheter skulle göra det möjligt att utvärdera reformer på ett mer systematiskt sätt. MUCF ser det som önskvärt att modellen testas framöver.

11.3 Nationellt samordnat stöd från tre myndigheter

Samordnaren föreslår att Arbetsförmedlingen, Statens skolverk och Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att gemensamt identifiera och föreslå åtgärder där nationell samverkan mellan myndigheterna kan bidra till bättre och mer sammanhängande stöd till barn och unga i åldern 0 till 25 år som riskerar att få eller som har svårigheter i sin etablering.

Samordnaren konstaterar att en mångfald myndigheter har uppdrag som är relevanta i sammanhanget men väljer att begränsa samordningsuppdraget till bara de tre ovan nämnda myndigheterna. Skälet till det är Samordnarens bedömning att samverkan kan fördjupas och att utvecklingsarbetet kan bli mer effektivt om antal parter i samverkan begränsas. Den Funktion som MUCF bygger upp, se ovan, pekas ut som en viktig kunskapskälla.

MUCF ställer sig positiv till förslaget men vill lägga till att

- Försäkringskassan bör ingå i samverkan
- Funktionen bör pekas ut som en samverkanspart, inte bara som en kunskapskälla
- MUCF och Barnombudsmannen bör ges i uppdrag att stödja de samverkande myndigheterna att implementera ett ungdoms- respektive barnperspektiv i utvecklingsarbetet.

MUCF delar Samordnarens bedömning att samverkan bör begränsas till kärnmyndigheter. MUCF delar också bedömningen att de tre utpekade myndigheterna bör ingå i uppdraget.

Däremot ser MUCF, till skillnad från Samordnaren, behov av att även Försäkringskassan ingår i samverkan. Dels är Försäkringskassan en i sammanhanget central aktör, inte minst kring etableringen av unga med funktionsnedsättning. Dels är det MUCF:s erfarenhet att lokala aktörer ofta pekar på skillnader i Försäkringskassan respektive Arbetsförmedlingen bedömningar som en källa till osäkerhet för unga med behov av komplexa insatser och som ett hinder för kommunernas arbete att stödja dessa unga.

Vidare välkomnar MUCF att Samordnaren pekar ut den Funktion som MUCF utvecklar, se ovan, som en viktig kunskapskälla för samverkan. Samtidigt ser MUCF behov av att Funktionen ges en mer aktiv roll i samverkan. Genom sin pådrivande funktion gentemot den lokala nivån kommer Funktionen bygga upp kunskap om lokala behov som de tre utpekade myndigheterna inte besitter. Funktionen bör därför skrivas in i uppdraget inte enbart som en kunskapskälla

utan som en part i samverkan. Därmed stärks också Funktionen möjlighet att fullgöra sitt uppdrag att förmedla kunskap om systemhinder från den lokala till den nationella nivån.

Om regeringen bedömer att Funktionen inte bör vara en aktiv part i samverkan ser MUCF det som tillräckligt att Funktionen skrivs in som adjungerad part, utan beslutsrätt. Däremot är det viktigt att MUCF ges möjlighet att kontinuerligt medverka i samverkan.

Vidare ser MUCF det som önskvärt att även MUCF som myndighet, inte bara Funktionen, ges en roll i samverkan. MUCF har i uppdrag av regeringen att främja ett ungdomsperspektiv i statliga myndigheter och ser ett behov av att MUCF:s erfarenhet på området tas tillvara när samverkan mellan myndigheterna utvecklas. Även här bedömer MUCF det som tillräckligt att myndigheten deltar som adjungerad part.

MUCF bedömer att den samordning som föreslås särskilt bör beakta unga i åldern 13–25 år och särskilt de unga som är i riskzonen.

11.4 Förstärkt beslutsstöd i regeringskansliet

Samordnaren föreslår att Regeringskansliet löpande bör göra systematiska sammanställningar och analyser av beslut som rör barn och unga i åldern 0 till 25 år som riskerar att få eller som har svårigheter i sin etablering i samhället. Samordnaren föreslår vidare att erfarenheterna bör följas upp efter ett år.

MUCF ställer sig positiv till förslaget men ser behov av att fler myndigheter än de som pekas ut av Samordnaren kopplas till det förstärkta beslutsstöd som föreslås.

MUCF ser behov av att nationella insatser kring unga i riskzonen samordnas bättre. Dels för att skapa effektivitet i insatserna, dels för att underlätta för lokala och regionala aktörer att förhålla sig till nationella satsningar. MUCF välkomnar därför försök att förbättra samordningen inom Regeringskansliet och ser Samordnarens förslag som värt att testa.

Däremot ser MUCF behov av att fler myndigheter än de som Samordnaren pekar ut ska kopplas till beslutsstödet. Bland annat bör MUCF ingå, både utifrån myndighetens generella uppdrag kring ungas etablering och utifrån att regeringen givit MUCF i uppdrag att inrätta den Funktion som Samordnaren tidigare föreslagit, se ovan. Ytterligare myndigheter som bör övervägas är Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

11.5 Uppföljning av indikatorer

Samordnaren föreslår att situationen för unga som möter särskilda utmaningar i sin etablering ska följas upp genom ett indicatorsystem och att MUCF ska ges i uppdrag att redovisa och tillgängliggöra indikatorerna inom ramen för det ungdomspolitiska uppföljningssystemet. Vidare föreslår Samordnaren ett antal indikatorer som Samordnaren bedömer bör ingå i den utökade uppföljningen.

MUCF uppskattar och välkomnar Samordnarens intresse för att utveckla uppföljning av ungas etablering men ser inga behov av uppdrag till myndigheten i frågan.

MUCF planerar att göra en översyn av sitt arbete kring ungdomspolitiska indikatorer. MUCF menar att frågan om vilka indikatorer som myndigheten väljer att redovisa inom ramen för det ungdomspolitiska uppföljningssystemet bör lämnas till myndigheten att hantera. MUCF behöver i utvecklingen av det ungdomspolitiska uppföljningssystemet ta i beaktning statistikens kvalitet, aktualitet och de tekniska samt personella resurser som finns till förfogande hos MUCF. Det är också viktigt att helheten beaktas och att mängden indikatorer är hanterbar.

Myndigheten kommer att ta Samordnarens förslag i beaktande i den planerade översynen och välkomnar dialog i frågan även med andra berörda parter.

11.6 Statistik om unga som varken arbetar eller studerar

Samordnaren föreslår att Statistiska centralbyrån (SCB) ges i uppdrag att ta fram registerbaserad statistik över unga som varken arbetar eller studerar, samt att regelbundet leverera dessa uppgifter till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

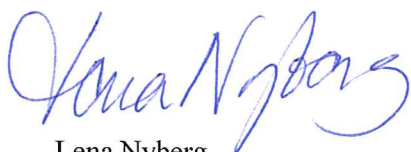
MUCF ställer sig positiv till förslaget men vill lägga till att SCB ska ges i uppdrag att samråda med MUCF för att ta tillvara på de erfarenheter som MUCF byggt upp kring statistiken, inte minst vad gäller vilka behov som lokala och regionala aktörer ser.

MUCF har i flera år tagit fram statistiken, först inom ramarna för ESF-projektet Temagruppen Unga i arbetslivet och nu i egen regi. Statistiken har, som Samordnaren konstaterar, varit uppskattad och använd både av nationella, regional och lokala aktörer.

MUCF bedömer det som väsentligt att statistiken tas fram även fortsättningsvis och att en långsiktig finansiering säkras.

MUCF delar Samordnarens bedömningar att ansvaret för att ta fram statistiken bör ligga hos Statistiska centralbyrån och att den bör förmedlas till MUCF för publikation. Det är viktigt att MUCF ges möjlighet att tillgängliggöra statistiken både som en del av det ungdomspolitiska uppföljningssystemet och inom sitt arbete med Funktionen.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Utredare Marcus Ohlström har varit föredragande. Verksamhetsstrateg Tiina Ekman har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Marcus Ohlström
Utredare